

mladosti, te amerikanizacija svijeta. Na kraju govori o "slobodi" kao osnovnom motivu reklama za *jeans*, te o učvršćivanju *jeans-imagea* nizom najraznolikijih proizvoda koji iskorištavaju identifikaciju s *jeansom* kod potencijalnih kupaca, a istodobno joj pridonose. Uz sva već navedena obilježja knjige u cjelini, napomenimo da bi ovaj rad mogao izvršno poslužiti kao polazište i sustavni komparativni materijal istraživaču "života i djelokruga" traperica u Jugoslaviji.

Iako su jugoslavenski etnolozi mnogo pisali o odijevanju, a relativno su učestala i istraživanja odijevanja mladih, o *jeansu* je jedini pisao Ivan Kovačević (Etnološke sveske 2,1980). U eseju o *blue jeansu* kao elementu masovne kulture dao je i kratak uopćeni pregled historije, uloga i značaja *jeansa* u Jugoslaviji od sredine pedesetih do kraja sedamdesetih godina ovog stoljeća. Empirijsko bi istraživanje, po mogućnosti provedeno u ekonomski i kulturno različitim dijelovima Jugoslavije, zasigurno dovelo do vrlo zanimljivih zaključaka - o *jeansu*, o kulturi mladih, o uzrocima kontinuiteta i mijena kulturnih pojava u našem prostoru uopće.

MAJA POVRZANOVIĆ

"Etnološka tribina", Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva, Zagreb, god.7-8, br.1,1978; god.9, br.2,1979; god.10, br.3,1980; god.11 i 12, br.4-5,1983; god.13 i 14, br.6-7,1984; god.15, br.8,1985.

Časopis Hrvatskog etnološkog društva počeo je izlaziti još 1970. pod nazivom "Radovi" odnosno "Izvješća" (1971), a od godine 1978. profilira se doista kao stručna i znanstvena tribina hrvatske etnologije.

Od početka izlaženja "Etnološke tribine" uredništvo sačinjavaju: Zorica Petrić (glavna i odgovorna urednica), Maja Kožić i Olga Supek.

Osvrnut ćemo se ukratko na dosad izašle brojeve.

U 1. broju (1978) problemima bilingvizma kod Gradišćanskih Hrvata u Austriji

bavi se Nives Ritig-Beljak (*Koegzistencija jezika u Gradišćanskim Hrvata*). Dva rada problematiziraju mogućnost prikazivanja običaja na sceni, te folklor i folklorizam i osvrću se na zagrebačku Smotru folkloru. (Josip Miličević: *Mogućnost prikazivanja narodnih običaja na sceni*, i Dunja Rihtman-Auguštin: *Folklor, folklorizam i suvremena publika*). Josip Miličević u radu pod naslovom: *Etnografski podaci u djelima Mate Balote (1898-1963)* analizira prvi i jedini Balotin roman *Tijesna zemlja*, u kojem Mate Balota opisuje život istarskog sela na prijelazu u 20. stoljeće. Roman sadrži toliko etnografskih, preciznih opisa da ga se gotovo može smatrati monografijom sela Rakaj iz kojeg potječe Balota. Tkanjem se bave dvije autorice (Ivana Jurković: *Tkane marame u našičkom kraju* i Libuše Kašpar: *Tkanje i tkalci u lepoglavskom kraju*). Objavljen je i rad grupe autora iz područja biološke antropologije, Ilija Škrinjarić, Pavao Rudan i sur.: *Analiza kvantitativnih svojstava dermatoglifa istarske populacije - proučavanje "bioloških i genetičkih distanci"*.

Olga Supek objavila je II. dio bibliografije etnoloških, antropoloških i srodnih izdanja u Jugoslaviji od 1954. do 1977. godine. (Prvi dio objavljen je u "Izvješćima", 1976.)

U 2. broju "Etnološke tribine" u rubrici "Prikazi i vijesti" objavljene su informacije o radu etnoloških ustanova iz Zagreba, o stručnim i znanstvenim skupovima te o radu Organizacije mladih istraživača iz Zagreba. Dora Narić je izradila *Prilog etnološkoj i folklorističkoj bibliografiji Istre*.

Neobično je značajno što su u 3. broju "Etnološke tribine" (1980) objavljeni radovi nastali kao rezultat istraživanja provedenih u Zagrebu i okolici. Je li teorijski opravdano lučiti istraživanja u selu od onih u gradu? Postoje li i kakve su mogućnosti istraživanja grada, na temelju dostignute razine etnološke znanosti kod nas? Što etnolog može istraživati u gradu? To su neka od pitanja koje postavlja i na njih pokušava odgovoriti Dunja Rihtman-Auguštin u svom radu *Etnološka istraživanja u gradu - problemi i dileme*. Maja Bošković-Stulli analizira narodne poslovice u naslovima zagrebačkog dnevnika "Vjesnik" u razdoblju

od ljeta 1974-1978. godine. Neke se poslovice prenose doslovno, neke se modificiraju i tako poprimaju novo značenje. (*Poslovice u zagrebačkom "Vjesniku"*). Kakve su likovne potrebe i na koji ih način zadovoljavaju stanovnici zagrebačke općine Peščenica pokušala je utvrditi u svojem ispitivanju Vedrana Kršinić (*Istraživanje likovne kulture u Peščenici*). U rubrici "*Članici i građa*" objavljeni su još i sljedeći priloz: Mario Petrić *Znanstvena dokumentacija o narodnom životu na širem području Zagreba*, Nada Gjetvaj *Narodno graditeljstvo na širem području grada Zagreba*, Nerina Eckhel *Tekstilno rukotvorstvo uže okolice Zagreba*, Ivanka Vrtovec *Stanovništvo i socijalno uređenje u selima zagrebačke okolice*, Ivanka Bakrač *Neka zapazanja o godišnjim običajima u selima oko Zagreba*, Maja Kožić *Dječje igre u okolici Zagreba* i Mojca Ravnik *Problemi etnološkoga preučavanja u mestu na primeru Ljubljanskega delavskega predmestja*.

U povodu 70-og rođendana prof.dr Branimira Bratanića objavljeno je nekoliko radova vezanih uz rad Etnološkog atlasa Jugoslavije. Za tu svrhu Vitomir Belaj izradio je *Pregled bibliografije i uredničkog rada prof.B. Bratanića*.

Radovi sa simpozija *Etnographia Pannonica*, održanog u Vinkovcima 1980, tiskani su u posebnom izdanju "Etnološke tribine", u zborniku *Žena u seoskoj kulturi Panonije*. Svoje radove objavilo je 17 autora iz Austrije, Mađarske i Jugoslavije. Oni su pokušaj da se osvijetli položaj panonske žene u prošlosti, njezin društveni status i uloga, te prouči značenje žena u folklornom stvaralaštvu.

Dvobroj 4-5 (1983) donosi građu koju su prikupili studenti etnologije na istraživanju koje je provedeno na otoku Silbi u veljači 1980. godine. Sakupljena je građa o silbenjskim običajima, legendama i vjerovanjima, o ribarstvu i o muzičkom folkloru. Osim toga objavljeni su i radovi prezentirani na godišnjem sastanku među kojima treba istaknuti zanimljiv teorijski rad Lydie Sklevicky *Nužnost 'ženske perspektive' u etnologiji*, koji upozorava na niz predrasuda prema ženama u antropologiji/etnologiji, iz čega proizlaze

pogrešne interpretacije i vrednovanja njezina položaja u društvu i povijesnog doprinosa žena razvoju kulture i društva. Aleksandra Sanja Lazarević u svom radu *Neki aspekti suradnje etnologije i antropologije* kritički se osvrće na podjelu antropologije na biološku i kulturnu, a osobito na stavove slovenskog antropologa Bože Škerlja o tom problemu.

Od 1981. godine Hrvatsko etnološko društvo i Slovensko etnološko društvo održavaju zajedničke godišnje sastanke s ciljem da se istražuju usporedne pojave u slovenskoj i hrvatskoj etnologiji. Prvi takav skup održan je u Ormožu u studenom 1981, a drugi u Varaždinu u prosincu 1982. godine. Varaždinski skup razmatrao je razvitak etnologije u Hrvatskoj i Sloveniji u razdoblju od 1848. do 1945. godine. (Na prvom se skupu razmatrao razvitak etnologije do 1848. godine.) U "Etnološkoj tribini" broj 6-7 (1984) objavljeni su referati s varaždinskog skupa. Prezentirani radovi pokazuju širinu problema koje zanimaju hrvatske i slovenske etnologe. Tako Aleksandra Muraj analizira *Teorijsko-metodološke zamisli Antuna Radića i njihov utjecaj na rad u Hrvatskoj*. Slavko Kremenšek uspoređuje rad dvojice začetnika etnologije u Sloveniji i Hrvatskoj u referatu *Matija Murko in Antun Radić*. Analizom kulturno političkih događaja na prostoru Slovenije i Hrvatske bavi se P. Korunić u radu *Hrvatsko-slovenski odnosi u razdoblju oblikovanja jugoslavenske ideologije u hrvatskoj i slovenskoj politici 1835-1874*. Treba spomenuti i radove o razvoju etnomuzikologije iz toga razdoblja, te radove koji možda nisu orijentirani prvenstveno na izučavanje usporednih pojava u hrvatskoj i slovenskoj etnologiji, ali zajedno s ostalim prezentiranim radovima čine jedinstvenu cjelinu u proučavanju razvoja etnologije toga razdoblja.

Posljednji broj, 8 (1985) donosi radove koji su prezentirani na godišnjem sastanku prethodne godine, a vezani su uz tradicijsku prehranu. Na istom skupu pročitano je nekoliko referata vezanih uz starost i starenje, i ulogu staraca u seoskoj zajednici, a u ovom broju objavljena su dva rada o toj temi. U posljednjem broju "Etnološke tribine" objavljen je i teorijski članak Dagmar Burkhart s Instituta

za istočnu Evropu sa Slobodnog Univerziteta iz Berlina, u kojem se odbacuje zastarjela podjela na "materijalnu" i "duhovnu" kulturu, te na "nacionlanu" i "izvanevropsku" etnologiju. Autorica se zalaže za proučavanje kulturnih pojava u njihovom komunikacijskom, unutar-etničkom i međuetničkom kontekstu. Potrebno je, smatra D. Burkhart, spoznati pojave u njihovoj mijeni i kontinuitetu, kao i u međusobnoj strukturiranosti i funkcioniranju. Osim članaka i građe objavljene su i dvije korisne bibliografije, i to Zorice Petrić *Građa o narodnoj prehrani u rukopisima ONŽO JAZU* i Milane Černelić *Bibliografija rukopisne građe iz arhiva pojedinih etnoloških institucija u Mađarskoj*.

Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva "Etnološka tribina" zamišljen je, kao što stoji u naslovu, kao časopis za prezentiranje i razmjenu informacija, o radu Društva, te o stručnim i znanstvenim problemima koji se postavljaju pred etnološku znanost. Iako se dosezi pojedinih radova razlikuju u stručnom i znanstvenom pogledu, vidljiv je napor da se kvalitet podigne na višu razinu, što će, nadajmo se, uroditi i novim spoznajama u rješavanju teorijsko-metodoloških kao i praktičnih problema s kojima se susreće etnologija.

ŽELJKA JELAVIĆ

Ivanka Vrtovec, *Narodni nakit Hrvatske*, Grafički zavod Hrvatske/Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1985, 91 str.

Knjiga pripada vrsti publikacija namijenjenih u prvom redu širem, nestručnom, krugu čitalaca, kojima se uz pomoć fotografija i općeniti uvodni tekst omogućava uvid u određenu likovnoumjetničku tematiku. I veći dio ove knjige (str.21-91) zauzimaju fotografije u boji pojedinačnih oblika nakita, snimljene suptilnom kamerom Mitje Komana. Kolekcija od dvjestotinjak znalački izabranih predmeta za ukrašavanje tijela potječe iz fundusa Etnografskog muzeja u Zagrebu te predstavlja predmete što ih je kao nakit nosilo seosko stanovništvo SR Hrvatske. S nakitom u užem pojmovnom smislu cjelinu čine i pojedini,

osobito urešeni dijelovi odjeće.

Od mogućih pristupa za prezentaciju i klasifikaciju nakitnih predmeta autorica se odlučila da ih razvrsta prema mjestu na tijelu na koje se nakit stavlja. Stoga su redom predstavljene skupine nakita na kosi i oglavlju, zatim na ušnoj resici, na vratu, na prsima, na rukama i najzad skupina onih ukrasnih predmeta koji se ne nose ni na jednom od tih mjesta. Svaka je fotografija popraćena najnužnijim podacima: lokalnim nazivom predmeta i područjem porijekla a uz to je dodana i primijenjena tehnika izrade te vrste upotrebljenog materijala. Šteta što uz to nisu navedene i dimenzije predmeta. Odabrana kolekcija doista pokazuje estetsku raznolikost i obuhvaća široki dijapazon izražaja od posve jednostavnih pučkonaivnih oblikovanja do rafiniranih kreacija umjetničko-obrtne proizvodnje.

Ilustrativni dio knjige popraćen je kraćim uvodnim komentarom autorice u kojem je iznijet pregled tradicija oko kićenja seoske populacije. Štivo je raspoređeno prema regionalnim razlikama unutar tri etnografske zone u Hrvatskoj: panonske, dinarske i jadranske. Osim spominjanja vrsta materijala koje su se u svakoj od tih zona upotrebljavale pri izradi nakita, spolnih i dobnih razlika pri izboru i nošenju nakita te prigoda za kićenje, razmatra se i značenje koje se pojedinom uresu pridavalo u određenoj društvenoj grupi.

Premda je, prema vlastitim riječima, autorica prvenstveno željela istaknuti vizualni doživljaj i dekorativnu izražajnost golemog bogatstva nakitnih oblika, objavljeni materijal zacijelo može čitaocu biti poticaj i za studioznije upoznavanje s tom tematikom. Upravo zbog toga čini se da i u publikaciji tako određenog profila uputa na stručnu literaturu i izvore ne bi bila naodmet.

ALEKSANDRA MURAJ

Ivan Sedej, *Ljudska umetnost na slovenskem*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1985, 159 str.

U izdanju "Mladinske knjige" iz Ljubljane, 1985 godine izašla je iz tiska knjiga